

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาพิเศษโลก เขต 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 1 และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 13 โรงเรียน โดยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 114 คน และครูได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 272 คน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 1 โดยแบบสัมภาษณ์ จากการนำสภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ใน 9 ประเด็นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็น Best Practice ของโรงเรียนแต่ละขนาด มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป

สรุป

ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลก เขต 1 ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม (ตาราง 6) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$) สรุปได้ดังนี้

สภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู (ตาราง 7) พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 20. จัดชมรมทางวิชาการต่างๆ เพื่อส่งเสริมด้านจริยธรรม เช่น ชมรม พุทธศาสนาชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ลูกเสือ-เนตรนารี หรือ ค่ายธรรมะ

($\bar{x} = 4.04$) ข้อ 27. ยกย่อง ชมเชย ส่งเสริม ให้รางวัล ให้กำลังใจนักเรียนที่มีความประพฤติดี เรียนดี หรือ ช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน ($\bar{x} = 4.04$) เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ข้อ 22. ครูคอย เอาใจใส่ดูแลความประพฤติของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ($\bar{x} = 3.93$) และ และมีการดำเนินงาน 3 อันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อ 10. มีศูนย์สุขอนามัยโรงเรียนหรือคลินิกสุขภาพวัยรุ่น ($\bar{x} = 3.09$) ข้อ 17. อบรมให้ความรู้ครู อาจารย์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนและมาตรการ พิเศษในการดูแลนักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม ($\bar{x} = 3.15$) และข้อ 26. มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมการขายในโรงเรียน

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็น Best Practice ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน โรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนแต่ละขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ ใน 9 ประเด็นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 6 ประเด็น ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงปฏิบัติ 3 ประเด็น ดังนี้

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงนโยบาย

1. จัดอบรม สัมมนาผู้บริหาร ครู-อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับชั้นเพื่อ หมายมาตรการและแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า ครูควรได้รับการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ อย่างลึกซึ้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งระบบ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถ นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และควรพาผู้บริหารและครู รวมทั้ง นักเรียนไปศึกษาดูงานที่เรือนจำ เพื่อสร้างความตระหนักให้เห็นถึงโทษ พิษภัยของยาเสพติด อย่างแท้จริง

2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศเรื่องยาเสพติด พิษภัยของยาเสพติด โทษทาง กฎหมาย และเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ในโรงเรียน

สรุปการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเรื่องยาเสพติด พิษภัยของยาเสพติด โทษทางกฎหมาย และเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ในโรงเรียนนั้นมีแนวทางพัฒนาหลากหลายวิธี เช่น การจัดทำเป็นวารสารเผยแพร่ การเชิญบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน ตำรวจมา พูดคุยกับนักเรียนเรื่องโทษ พิษภัยของยาเสพติด การจัดนิทรรศการ รวมทั้งการเผยแพร่ หน้าเสาธงบ่อยๆ และให้ครูสอดแทรกในขณะสอนทุกครั้งที่มีโอกาส พร้อมทั้งติดตามดูแล เด็กอย่างใกล้ชิดต่อไปหลังการให้การอบรมแล้ว ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กสามารถ ควบคุมตัวเองให้ได้

3. บูรณาการหลักสูตร เรื่อง ยาเสพติด เพศศึกษา และสุขอนามัยเข้าด้วยกัน
สรุปการบูรณาการหลักสูตร เรื่อง ยาเสพติด เพศศึกษา และสุขอนามัย
เข้าด้วยกันนั้นหลายโรงเรียนกล่าวว่าเป็นเรื่องยาก เพราะเนื้อหาสาระของแต่ละรายวิชานั้น
แตกต่างกันมากแต่จะบูรณาการได้เป็นบางรายวิชาโดยการสอดแทรก

4. จัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วมของนักเรียนในอาคารเรียน

ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การจัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วมของนักเรียนใน
อาคารเรียนเป็นปัญหาเชิงนโยบายเพราะกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดแบบ แนวทาง
พัฒนาที่ทำได้ก็คือ ปรับปรุงให้โล่ง และให้มีคณะกรรมการนักเรียนคอยสำรวจตรวจตรา
สารวัตรนักเรียนช่วย

5. ปรับปรุงมุมอับ มุมลับตาคนในห้องน้ำ ห้องส้วม ของนักเรียน และ
ในบริเวณโรงเรียน

ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาให้มุมอับ มุมลับตาคน
ในห้องน้ำ ห้องส้วม ของนักเรียน และในบริเวณโรงเรียน สามารถพัฒนาได้โดยปรับให้เป็นที
โล่งและใช้ระบบสภานักเรียนช่วยในการสอดส่องดูแล

6. มีศูนย์สุขอนามัยโรงเรียน หรือคลินิกสุขภาพวัยรุ่น

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดให้มีศูนย์สุขอนามัยโรงเรียน หรือ
คลินิกสุขภาพวัยรุ่นนั้นโรงเรียนขาดงบประมาณ และบุคลากร แนวทางการพัฒนานั้นควรให้
ครูแนะแนวประสานงานกับเจ้าหน้าที่อนามัยชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและ
ผู้นำชุมชนในการทำงาน และการทำกิจกรรม

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. เชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ครู-อาจารย์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับโทษ
พิษภัยของยาเสพติด ต่อร่างกายและโทษทางกฎหมาย

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาการจัดอบรมในเชิงปฏิบัติเป็นปัญหา
ที่เป็นผลกระทบมาจากการจัดอบรมเชิงนโยบายที่ทั้งผู้บริหาร ครู-อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง
ทั้งระบบได้รับการอบรมไม่เพียงพอ แนวทางการพัฒนานั้น ผู้บริหารและครูควรได้รับ
การอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการอย่างลึกซึ้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งระบบ

2. จัดอบรมให้ความรู้ ครู-อาจารย์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียน
และมาตรการพิเศษในการดูแลนักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม

ผลการสัมภาษณ์ พบปัญหาการจัดอบรมที่ได้รับผลกระทบมาจาก
การจัดอบรมเชิงนโยบายที่ทั้งผู้บริหาร ครู-อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งระบบได้รับการอบรม
ไม่เพียงพอ แนวทางการพัฒนานั้นผู้บริหารและครูควรได้รับการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
อย่างลึกซึ้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งระบบ

3. มีกิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมการขาย (SME) ในโรงเรียน

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บริหารไม่สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพ แนวทางการพัฒนานั้นควรพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ที่เด็กเรียนอยู่แล้ว ให้เด็กผลิต และจำหน่ายผลงานของตนเอง และส่งเสริมการขาย ในหลากหลายกิจกรรม

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานใน 9 ประเด็นนั้นเป็นปัญหาเชิงนโยบาย ที่ผู้บริหารไม่สามารถแก้ไขได้ คือ การจัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วมในอาคารเรียน เพราะกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดแบบอาคารเรียน แต่สามารถปรับปรุงให้โล่ง และให้มีคณะกรรมการนักเรียนคอยสำรวจตรวจตรา ส่วนเรื่องการจัดตั้งศูนย์สุขอนามัยโรงเรียนหรือ คลินิกสุขภาพวัยรุ่นนั้น ทางโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงาน ปัญหาอื่นๆ ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้บริหาร และครู ควรได้รับการพัฒนาโดยการเข้ารับการอบรมอย่างลึกซึ้งทั้งระบบเกี่ยวกับ โทษ พิษภัย ของยาเสพติด โทษทางกฎหมาย ลักษณะของนักเรียนและมาตรการพิเศษในการดูแล นักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการบูรณาการหลักสูตร

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้พบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน มัธยมศึกษา ผู้บริหารและครูในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รัฐบาลให้ความสำคัญและเร่งรัดให้สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเร่งด่วนและให้เป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้เป็นแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาซึ่งเป็น 1 ใน 7 แผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศ และมีคณะกรรมการกำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง ตามหนังสือที่ ศธ 0212/4746 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 เรื่อง แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา และให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ 9 ประการของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดแนวคิดและรูปแบบการปฏิบัติงาน การประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และการติดตามผลการดำเนินงาน โดยยึดหลักการและแนวทางในการปฏิบัติ โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งพิจารณาแนวทางปฏิบัติ เป็นของตนเอง เพื่อให้เหมาะสมกับสถานศึกษา (อ้างถึงใน ศจิลักษณ์ พงศ์สุภา, 2545 : 3 - 4) ผลการดำเนินงานจึงอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาการดำเนินงาน 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 20. จัดชมรมทางวิชาการต่างๆ เพื่อส่งเสริมด้านจริยธรรม เช่น ชมรมพุทธศาสนา ชมรมผู้นำเพื่อประโยชน์ลูกเสือ เนตรนารี หรือ ค่ายธรรมะ ข้อ 27. ยกย่อง ชมเชย ส่งเสริม ให้งานวัล ให้กำลังใจนักเรียนที่มีความประพฤติดี เรียนดี หรือ ช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน อยู่ในลำดับที่เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ข้อ 22. ครูคอยเอาใจใส่ดูแลความประพฤติของนักเรียนอย่างใกล้ชิด การดำเนินงานทั้ง 3 ข้อนี้ เป็นภาระงานหรือบทบาทหน้าที่โดยตรงทั้งของผู้บริหารและของครูผู้สอนที่มีการดำเนินงานอย่างจริงจังเป็นประจำในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นคนดี ทำดีอยู่แล้ว เมื่อกระทรวงศึกษาธิการกำหนดแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ให้โรงเรียนนำศาสนาธรรมสู่เด็กและเยาวชนเพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิต และยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีและเคารพในประโยชน์สาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ และการฝึกตามหลักสูตรของนักศึกษาวิชาทหาร เป็นการดำเนินงานที่เป็นภาระงานในหน้าที่โดยตรงที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการดำเนินงานจึงอยู่ในระดับมาก อาจกล่าวได้ว่า ภาระงานในหน้าที่โดยตรงทั้งของผู้บริหารและของครูผู้สอน เป็นภาระงานด้านการป้องกัน การที่โรงเรียนดำเนินงานด้านกิจกรรมการป้องกันเป็น 3 อันดับแรก จึงสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2546 : 106 - 107) ซึ่งพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมด้านการป้องกันร้อยละ 90 ขึ้นไป โดยกรมสามัญศึกษามีกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ร้อยละ 88.1 — 93.8

เมื่อพิจารณาการดำเนินงาน 3 อันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อ 10. มีศูนย์สุขอนามัยโรงเรียนหรือคลินิกสุขภาพวัยรุ่น ข้อ 17. อบรมให้ความรู้ครู-อาจารย์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนและมาตรการพิเศษในการดูแลนักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม และ ข้อ 26. มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมการขายในโรงเรียน (SME) ในโรงเรียน จะเห็นว่าการดำเนินงานใน ข้อ 10 เป็นบริบทภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นบริบทเชิงนโยบายในเชิงรุกที่ควรส่งเสริมให้มีศูนย์สุขอนามัยโรงเรียนหรือคลินิกสุขภาพวัยรุ่น เพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของวัยรุ่น อันถือเป็นการขัดเกลาทางสังคมให้กับผู้เรียนโดยเชื่อมโยงวิถีคิดแบบองค์รวม ไม่คิดแยกส่วน บูรณาการ เรื่อง ยาเสพติด เพศศึกษา การดูแลรักษาสุขอนามัย เพราะลักษณะของปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดจะยึดโยงกับปัญหาหลายประการในโรงเรียน คือ การลักขโมยหนีเรียนไปมั่วสุม ก่อนการทะเลาะวิวาท ลาออกจากโรงเรียนกลางคัน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เอดส์ ตั้งครรภ์ ทำแท้ง และการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2543 : 23) การที่โรงเรียนมิได้จัดตั้งศูนย์สุขอนามัยวัยรุ่นขึ้นในโรงเรียนอาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีครูคอยเอาใจใส่ดูแลความประพฤติ ของนักเรียนอย่างใกล้ชิด มีการดำเนินงานใน 3 อันดับแรก ที่เข้มแข็ง จริงจัง จนสามารถ ให้ข้อมูลสารสนเทศ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของวัยรุ่น ชัดเจนทางสังคมให้กับผู้เรียน บุคลากรและยึดโยงปัญหาหลายประการเข้าด้วยกันได้อย่างไรก็ตาม การมีศูนย์สุขอนามัยวัยรุ่นขึ้นในโรงเรียนโดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ อย่างแท้จริงย่อมเป็นผลดีกับนักเรียนมากกว่า จากการสัมภาษณ์ โรงเรียนที่เป็น Best Practice ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของโรงเรียนแต่ละขนาด พบว่า การที่โรงเรียนไม่สามารถจัดตั้งศูนย์สุขอนามัยวัยรุ่นขึ้นในโรงเรียนได้ เนื่องมาจากการขาดแคลน งบประมาณ และบุคลากร จึงเป็นปัญหาเชิงนโยบายที่สมควรพัฒนาต่อไป ส่วนการอบรมให้ความรู้ครู-อาจารย์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนและมาตรการพิเศษในการดูแลนักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม โรงเรียนที่เป็น Best Practice ให้ข้อมูลว่าทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้การอบรมให้ความรู้ครู-อาจารย์ ไม่เพียงพอ ซึ่งก็เป็นปัญหาเชิงนโยบายอีกเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่แท้จริงนั้น โรงเรียนกระทำไม่ได้เต็มที่ และเป็นการแก้ไขปัญหายาอย่างขาดความรู้ มิได้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นั่นคือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การปรับปรุงคุณลักษณะ (Specification) ของนักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับศัลลักษณ์ พงศ์สุภา (2545 : 123 - 124) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหา การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2546 : 106 - 107) ซึ่ง พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนที่เสพยาเสพติด ร้อยละ 40 และกิจกรรมดูแลนักเรียนที่ติดยาเสพติดร้อยละ 20 โดยประมาณ ส่วนการมีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมการขายในโรงเรียนนั้น เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเชิงปฏิบัติที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีรายได้ ช่วยขจัดปัญหาทางเศรษฐกิจของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ กิจกรรมส่งเสริมการขาย หรือการให้โอกาสนักเรียนได้มีโอกาหารายได้ระหว่างเรียนจะเป็นการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของนักเรียน เป็นการตัดเส้นทางไปสู่ยาเสพติด อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ แต่โรงเรียนดำเนินงานเป็นลำดับสุดท้าย

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็น Best Practice ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนแต่ละขนาด ใน 9 ประเด็นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบประเด็นด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้

การจัดการอบรมให้ความรู้ครู-อาจารย์อย่างลึกซึ้งว่ามีปัญหาตั้งแต่การจัดการอบรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาว่าให้การอบรมผู้บริหารและครูไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งการประหยัดงบประมาณในการอบรมโดยให้ครู และผู้บริหารเข้ารับการอบรมเพียงโรงเรียนละ 1-2 คนแล้วนำไปขยายผลต่อในโรงเรียนซึ่งทำให้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงปฏิบัติไม่สามารถลงลึกถึงปัญหาได้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการบูรณาการหลักสูตร เรื่อง ยาเสพติดเพศศึกษา และสุขอนามัยเข้าด้วยกัน เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพนั้น พบว่า ผู้บริหารและครูไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้เท่าที่ควร มุ่งเน้นให้นักเรียนสนใจกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านวิชาการมากกว่าเพราะเป็นรายวิชาที่ใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป กิจกรรมส่งเสริมอาชีพนั้นสามารถส่งเสริมได้โดยส่งเสริมผ่านรายวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพซึ่งเป็นรายวิชาที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน เป็นรายวิชาที่หลักสูตรบรรจุไว้โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียน เมื่อกล่าวถึงการส่งเสริมทางด้านอาชีพ ผู้บริหารและครูบางคนกลับเข้าใจผิดว่าเป็นการสอนนอกเหนือจากหลักสูตรซึ่งเป็นเรื่องยากในการบริหารจัดการ ส่วนเรื่องการบริหารหลักสูตรนั้น โรงเรียนที่เป็น Best Practice กล่าวทันทีว่าไม่ได้ทำเพราะเป็นเรื่องยากมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูขาดความรู้ในเรื่องการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างมาก การบูรณาการนั้นสามารถบูรณาการได้หลากหลายวิธีการ ซึ่งอาจจะเป็นการบูรณาการทั้งระบบ หรือบูรณาการบางส่วน บางหน่วยการเรียนรู้ หรือบูรณาการโดยการสอดแทรกก็ได้ ดังนั้น สมควรอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและครูจะต้องพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ โดยการเข้ารับการอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการอย่างเข้มข้นเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสูตร เพื่อให้ผู้บริหารและครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและบูรณาการหลักสูตรได้อย่างครุมีอาชีพ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็น Best Practice ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนแต่ละขนาด นั้น ไม่มีผู้ใดกล่าวถึงหรือนำแนวคิดในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้วางยุทธศาสตร์และ

มาตรฐาน ตัวอย่างกิจกรรม ตัวชี้วัด รวมทั้งการตรวจสอบภายในมาใช้ ในการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาเลย เป็นประเด็นที่ชี้ให้เห็นจุดด้อยในการพัฒนาบุคลากรเชิงนโยบายที่ต้องดำเนินการพัฒนาอย่างเร่งด่วนที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาให้เป็นฐานของการพัฒนาอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องต่อไปในทุกๆ เรื่อง ดังนั้นผู้บริหารและครูในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนการศึกษาของชาติ ผู้บริหารและครูจึงควรมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงควรได้รับการอบรมอย่างเข้มข้นเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ควรให้การอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ผู้บริหาร ครู-อาจารย์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับโทษ พิษภัยของยาเสพติดต่อร่างกายและโทษทางกฎหมาย และอบรมให้ความรู้ครู-อาจารย์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียนและมาตรการพิเศษในการดูแลนักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม โดยให้การอบรมครูทุกคน หรือให้การอบรมทั้งระบบอย่างจริงจังจนผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างผู้รู้จริง รวมทั้งการจัดนำให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนไปทัศนศึกษาดูงานที่สถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เรือนจำ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ควรให้การอบรมเชิงปฏิบัติการผู้บริหาร และครู ทั้งระบบอย่างลึกซึ้ง ในเรื่องการบูรณาการหลักสูตร โดยสอดแทรกสาระในทุกๆ วิชา จัดให้มีเสียงตามสายประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องของ โทษพิษภัยของยาเสพติดต่อร่างกาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติดและโทษทางกฎหมาย

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้การอบรมผู้บริหารในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อย่างจริงจัง เพื่อให้ผู้บริหารเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อย่างแท้จริงและสามารถปรับใช้การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน และพัฒนาการบริหารจัดการในโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของโรงเรียน

1.4 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดแบบอาคารเรียนที่มีห้องน้ำ ห้องส้วมอยู่ในอาคารเรียน

1.5 กระทรวงศึกษาธิการควรให้การสนับสนุนจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอในการจัดตั้งศูนย์สุขอนามัยโรงเรียนหรือคลินิกวัยรุ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 และ 3

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.3 ศึกษาปัจจัยที่ลดการติดเหล้าและบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง

2.4 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา